

“Академія Альтернативного Театру” / *Akademia Teatru Alternatywnego* – це проєкт, що мав на меті поширити неформальну, інтердисциплінарну театральну освіту, розраховану на навчання лідерів, так званих незалежних театральних колективів Польщі. Ініціатива здійснення проєкту належить Данієлю Яцевичу з Театру “Брама” (2012, Голеньов); діє проєкт завдяки підтримці й співпраці з Інститутом імені Єжи Гротовського (2016).

В часі проєкту проведено багато практичних занять, тренінгів, майстер-класів з акторської майстерності. Учасники театральних колективів мали можливість на практиці переймати досвід від ведучих (серед них були лідери польських і закордонних колективів, наприклад, Евдженіо Барба (Данія), Теодорос Терзопулос (Греція), Олег Стефан (Україна). Вони ділилися своїм досвідом, проводили заняття та пропонували вправи. Саме під час таких занять Магдалена Гренда, викладач Університету імені Адама Міцкевича в Познані, вирішила зафіксувати здобутий досвід. Це виявилось нелегким завданням, але підтримка учасників допомогла авторці розробити свій власний спосіб фіксації вправ та завдань, що вона й зафіксувала в “Альтернативному словнику термінів акторського тренінгу” (Познань, 2017).

Пропонований словник складається з понять, які стосуються безпосередньо акторського тренінгу. Кожна дефініція авторська, і її автор зазначений з короткою біографічною довідкою. До кожного поняття укладач словника підбрала вправу, у якій можна випробувати поняття, хоча, як зазначає укладачка, вправи можуть бути пристосовані та використані для досвідчення й інших понять. Кожна вправа має зазначену особу, яка керувала її виконанням під час тренінгу. У передмові вказано, що неможливо встановити авторство вправ у тренінгу, бо вони передаються, модифікуються, видозмінюються від тренінгу до тренінгу. Пропонуємо читачам ознайомитися із чотирма позиціями з цієї публікації.

Уляна Рой

АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ АКТОРСЬКОГО ТРЕНАЖУ

Активність

Активність – це постійна готовність взаємодіяти з партнером і для партнера, але це також і використання руху, голосу і ритму в просторі – вкупі з партнером і для нього. Активність поділяється на статичну і кінетичну. Елементи статичної: поза тіла, зоровий контакт, зосередження та швидкість реакції на зовнішній подразник. Кінетична активність є просто самою дією. Сукупно вони повинні утворювати нерозривну цілість як логічна послідовність тривання дії у просторі. Активність регулює надходження енергії і впливає на інтенсивність сценічної дії. Так як для себе розумію основу будь-якої дії в акторському тренінгу.

Автор: Марцін Плавський (театр “Крик”)

Марцін Плавський: від 2003-го року співпрацює з театром “Крик”. Студент театральної академії “Гардженіце”. Співпрацював також з багатьма відомими театральними трупами та артистами. Співавтор навчальних дитячих та молодіжних проєктів.

ВПРАВА:

1. Група об’єднується у великому колі. Кожен учасник біжить до обраного партнера, а той продовжує біг до іншого, обраного вже ним учасника.

Порада: важливо, щоб кожен був готовий негайно розпочати дію. Починаємо бігти тільки тоді, коли той, хто біжить на вас, дістався вашого місця.

Варіація: можна збільшити кількість людей, які розпочинають біг. Це вимагає посиленої чутливості й уваги до інших.

Вправу запропонувала Магдалена Гренда.

Група (команда, колектив)

Група у фізичному тренінгу стає цілісним/збірним партнером. Для мене найважливіше – увага до вислухання групи, прислухання до неї. Робота над спільним ритмом, пульсом, енергією. Вміння зректися власного еґо – і мистецтво компромісу. Це своєрідний виклик роботи в групі. Водночас десь на другому плані має відбуватись індивідуалізація актора, який є елементом групи. В певний момент має виникнути межа між тим, що є групою, а що – індивідуальним, особистим. Найкраще це можна порівняти з роботою хору і соліста. Хор створює спільну, колективну дію, і тоді в певний момент виокремлюється соліст.

Проте композиція в театральній діяльності вимагає доповнення і чергування солістів, аби кожен під час тренінгу міг зіграти роль соліста, лідера, протагоніста, аніматора.

Автор визначення – Данієль Яцевич (Театр “Брама”).

Данієль Яцевич: актор, режисер, театральний інструктор. Засновник театру “Брама” (1996), автор десятків прем’єр колективу, відзначених багатьма нагородами, лідер театральної студії при театрі. Ініціатор та відповідальний за Театральні зустрічі “BRAMAT” у Голеньові, а також за Фестиваль Театральної Молоді “ŁAKNIENIA”. Аніматор міжнародних, загальнопольських і локальних рухів та проєктів (театральних, навчальних, аніматорських).

ВПРАВА:

1. Учасники утворюють коло, лежачи долілиць на підлозі, головами до центру. Лідер розміщує два м’ячики для пінг-понгу в центрі кола. Існують дві подальші версії цієї вправи.

- Співпраця: кожен дме на м'ячики так, щоб вони лишилися, затримались і не викотилися з кола;

- Змагання: учасники дмуть на м'ячики так, щоб вони доторкнулися до "суперника", які після дотику м'яча повинні вийти з кола.

Вправу запропонував Гжегож Жувковський під час занять у рамках Ату.

2. На підлозі розміщуємо клапоть матеріялу. Всі учасники повинні розташуватись на ньому. Під час вправи зменшуємо розмір клаптя. Учасники мають співпрацювати між собою так, щоб якомога зменшити розмір клаптя і не опинитися за його межами.

Порада: під час завдання дозволяється вилазити партнерові на спину, будувати піраміди чи інші форми, щоб група могла уміститись на клапті якнайменшого розміру.

Вправу запропонувала Магдалена Гренда.

Командна імпровізація

Головна мета командної імпровізації – це прагнення до спільного відчуття: думка та тіло одне ціле, єдиний організм. Охоче порівнюю це з природним явищем, названим "емерджентні структури в природі". Емерджентна структура – це приклад/екземпляр, який виник в результаті не лише одного зіткнення чи одного закону. Не існує головної, єдиної причини виникнення такого прикладу/екземпляру, крім взаємодії між елементами, що веде до утворення певного порядку. Такі структури можна спостерігати в більшості природних явищ – від фізичних до біологічних.

Автор визначення – Катажина Хмелевська (Театр "Dada von Bzdülów")

Катажина Хмелевська: танцівниця, хореограф, викладач танцю. Закінчила Державну балетну школу в Гданську. Співзасновник і директор театру "Dada von Bzdülów" (1933). Хореограф у багатьох виставах польських та закордонних колективів. Проводить лекції з танцювальних технік сучасного танцю та імпровізації; бере участь у польських та міжнародних танцювальних і театральних проєктах.

ВПРАВА:

1. Група творить коло. По колу учасники передають невидимий предмет (напр., пір'я, медичний м'яч, повітряну кульку). В імпровізації необхідно якнайкраще передати розмір, вагу предмета, який переходить далі партнерові в імпровізації.

2. Група визначає характер простору, наприклад: лікарня, перукарня, трамвайна зупинка. Три особи з групи розпочинають імпровізацію, пов'язану з контекстом обраного/заданого місця. Через кілька хвилин заміняємо одного актора.

Порада: на "сцені" в імпровізації постійно задіяні лише три особи. Актори або самі підмінюють одне одного, або заміну ініціює лідер.

Вправу запропонувала Магдалена Гренда

Імпровізація

Актор – особа, що діє. Імпровізація – пошук чогось через відкриття самого себе на рівні асоціації, слідування рухом за думкою, почуттями. Імпровізатор має бути особою відкритою, рішучою та позбавленою комплексів. Я вважаю, що в основі імпровізації лежать відомі слова Станіславського – "тут і зараз...". І нехай той, хто хоче бути актором, але не вміє застосувати в акторських пошуках імпровізацію, добре зважить, чи це його шлях.

Автор визначення – Януш Столярський (Orbis Tertius / Третій театр Леха Рачака)

Януш Столярський: актор, режисер, театральний педагог. Закінчив Вищу школу драматичного мистецтва в Кракові. Співпрацював, зокрема, з Другою Вроцлавською студією, Польським театром в Познані, Театром Восьмого Дня, Театром-студією у Варшаві, театральною групою Секта Леха Рачака, Третім Театром Леха Рачака. Від 1994 року – співтворець Театрального Товариства ANTRAKT. Лавреат багатьох нагород за моновистави, в тому числі володар Гран-прі Всепольського фестивалю театрів одного актора в Торуні. Інструктор театральних майстер-класів, які проводяться в Польщі та за кордоном.

ВПРАВА:

1. Кожен у групі отримує однакове завдання: два реквізити (напр., стіл, пляшка), потрібно виконати два рухи (напр., сісти в позу лотоса, вклонитися), вимовити два слова (напр., "буряк", "не прийшов"). Завдання готуємо і виконуємо індивідуально; згідно з інструкцією створюємо імпровізований етюд, який потім показуємо на публіку.

Порада: визначається час для створення етюду (напр., 15 хв.) або час презентації (напр., 3 хв.).

Варіація: після презентації усіх етюдів можна поєднати дві імпровізації, тобто одночасно кожен з учасників показує свою сценку (в тому самому просторі та часі).

Вправу запропонували Бібіанна Хімяк і Кароліна Сабат під час занять в рамках Ату.

2. Приносимо на заняття видрукувані на картках літери з різних алфавітів (напр., японського, грецького, вірменського, Морзе). Роздаємо картки і пропонуємо учасникам обрати п'ять букв, на основі яких кожен має приготувати пластичний етюд.

Порада: необхідно визначити час на створення і представлення пластичного етюду. Якщо є можливість, під час показу танцю може звучати музика (або зімпровізований музичний супровід).

Вправу запропонував Томаш Родовіч під час занять в рамках Ату.

Далі буде.

Переклад з польської – Маргарита Підлужна
(Друк за: Grenda M. Alternatywny słownik terminów treningu aktorskiego. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Poznań, 2017)